

Årsplan 2024-2026

BarnehagenVår

FossumTerrasse

Barn og voksne hånd i hånd

Innhold

Innledning	2
Vurdering av barnehagens pedagogiske praksis	3
Barnehagens pedagogiske arbeid	5
Barnehagens verdigrunnlag	5
Livsmestring og helse.....	8
Barnehagens formål og innhold.....	9
Omsorg	10
Lek i barnehagen - Lekens betydning for barns utvikling.....	11
Danning.....	13
Læring.....	14
Vennskap og fellesskap, det psykososiale miljøet - sosial kompetanse -arbeid mot mobbing	16
Barnas medvirkning.....	20
Samarbeid mellom hjem og barnehage.....	21
Overganger	22
Planlegging, vurdering, dokumentasjon og progresjon.....	26
Barnehagens arbeidsmåter og fagområder.....	27
Kompetanseplan	37

Innledning

Årsplan

Barnehagen skal utarbeide en årsplan. I tillegg skal det utarbeides planer for kortere og lengre tidsrom og for ulike barnegrupper etter behov. Årsplanen er et arbeidsredskap for barnehagepersonalet og dokumenterer barnehagens valg og begrunnelser. Årsplanen kan gi informasjon om barnehagens pedagogiske arbeid til myndighetsnivåene, barnehagens samarbeidsparter og andre interesserte.

Barnehagen er en pedagogisk virksomhet

Barnehagen er i følge [Rammeplan for barnehagen](#), en pedagogisk virksomhet der samfunnsmandatet er å ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling. Barnehagen skal tilby barn under opplæringspliktig alder et omsorgs- og læringsmiljø som er til barns beste. Dette skal gjøres i samarbeid og forståelse med barnas hjem.

Bærumsbarnehagen

I Bærum er det i tillegg til rammeplanen utarbeidet en barnehagemelding for Bærumsbarnehagen, [Barnehagemelding 2015-2025](#).

Arbeidet med barnehagemeldingen skal bidra til at det blir et likeverdig og enhetlig barnehagetilbud i alle Bærums barnehager, for alle barn og foreldre. Tidlig innsats, mestringsspektivet og samarbeid og samhandling skal vektlegges i Bærumsbarnehagen. Barnehagen skal ses på som første trinn i utdanningsløpet, og **lek**, **språk** og **god helse** er spesielle faglige satsingsområder.

Som oppfølging av barnehagemeldingen utarbeides det kvalitetsplaner. Kvalitetsplanen *Lek og læring - rammeverk for bærumsbarnehagen* som gjelder fra 2019 skisserer satsingsområdene Kommunikasjon og språk, Livsmestring og Digital barnehage.

BarnehagenVår, Fossum Terrasse

BarnehagenVår, Fossum Terrasse ble startet opp helt på tampen av 2003 og er en privateid barnehage. Vi er inndelt i fire avdelinger, to for små barn (1-3 år) og to for store barn (3-6år). Vi er tilsammen 16 ansatte, hvorav seks pedagoger og én styrer. Vi er opptatt av natur, friluft og tur. Vi har et stort og flott uteområde, og vi ligger i umiddelbar nærhet til skogen som vi bruker mye.

Vår visjon *Barn og voksne hånd i hånd* innebærer at vi er MED barna og vi ser på barn og voksne som likeverdige. Hånd i hånd med barna er vi trygge, sensitive, tilgjengelige, støttende og medforskende veiledere i hverdagen. Vi møter barna med anerkjennelse, både gjennom kommunikasjon, holdninger og væremåte.

Vi er opptatt av at barnehagen skal være et "åpent hus" der alle de ansatte skal kjenne til alle barna, og vi har mye samarbeid på tvers av avdelingene. Vi er rundt 60 barn som etterhvert blir godt kjent gjennom ulike felles aktiviteter og grupper på tvers, og det er stor aksept for besøk på andre avdelinger. Vi er likevel opptatt av tryggheten og roen en mindre gruppe som avdelingen skaper; barna skal føle seg som en del av en liten gruppe, men samtidig også som en del av et større fellesskap. Vi jobber aktivt for utvikling av barnas tro på seg selv og deres evne til å samhandle positivt med andre barn og voksne. Utvikling av god sosial kompetanse hos barna er viktig for oss.

Vår faste ukeplan er en pekepinn på hvordan dagene og ukene i barnehagen er bygget opp. Men vi er samtidig opptatt av å være fleksible for å kunne møte både enkeltbarns og hele barnegruppens behov.

Barnehagen ligger flott til rett ved markagrensen og naturen er en viktig del av vårt daglige virke. Dette legges til grunn ved valg av aktiviteter og pedagogisk opplegg. Vi har også en grillhytte på barnehagens uteområde, som gjør at vi enklere kan ha aktiviteter ute uansett vær. Dette frigjør også rom inne, slik at barna kan få mulighet til mer aktivitet i mindre grupper der. Vi er mye ute, hver dag hele året! Naturen er en viktig læringsarena; der stimuleres sanser, motorikk, undring og fantasi. Barna får unike førstehåndsopplevelser og opplever mestring

Vi ønsker at barna skal oppleve glede over å være ute i naturen og få interesse for alt som rører seg og lever i skog og mark. Vi følger årstidene og alt som skjer i naturen nøye. Personalet skal legge til rette for ulike aktiviteter ute og inspirere barna til utforskning, læring og fysisk aktivitet ute og inne. Alle avdelinger har turer hver uke og daglige aktiviteter ute. Uteområde vårt er stort sammenlignet med andre barnehager i området, det gir oss masse boltreplass og barna får brukt kroppen masse ved bare å bevege seg på hele plassen.

Vi er også opptatt av å ha og gi barna et rikt språkmiljø. God stimulering av språk tidlig hos alle barn har alltid vært viktig for oss. Vi jobber mye med begrepslæring gjennom opplevelser og erfaringer ute. Et tidlig godt begrepsapparat er viktig for senere forståelse av matematikk og for utvikling av godt språk og et rikt ordforråd. Barna "bades" i språk gjennom alle årene i barnehagen, og i de siste par årene har vi også tatt i bruk ASK (alternativ supplerende kommunikasjon). Dette innebærer at vi supplerer det verbale språket med tegn og visuell støtte.

Vurdering av barnehagens pedagogiske praksis

LEK:

Vi har hatt mye fokus på lek i året som er gått. Grunnlaget for veldig mye læring ligger i lek. Vi har lekegrupper med varierende grad av voksen deltakelse, uten voksen deltakelse, med observatører etc. Vi har hatt ulike mål for gjennomføringen. Mange

barn liker å forholde seg til mindre grupper, vi ser at mange barn tar ulike roller i ulike settinger, de utfordrer seg selv og andre. De lærer av hverandre, utvikler språk, sosial kompetanse og masse samspillsferdigheter i lek. Ved å ha aktive og tilstedeværende voksne ser vi at leken kan ta nye vendinger, få flere innspill og inkludere alle på bedre måter. Vi har samtidig jobbet med å ha en balanse mellom aktiv deltagelse og observatør/veilederrollen og passet på at lekens driv og verdi skal sitte hos barna. Mange venne-mønstre dannes tidlig. Det blir viktig at vi tør å gå inn, jobbe for å inkludere alle og hjelpe alle barn til å finne en god plass i leken. I barnehagen kan dette være på tvers av alder, kjønn og avdeling så lenge de ansatte er åpne for dette. Det er viktig at vi også fremover jobber med dette. Vi vil fortsette med vårt fokus på lek. Dette gir oss en mulighet til å jobbe med språk, sosial kompetanse og samspillsferdigheter, samtidig som det foregår på barnas premisser. Lek og gode felles opplevelser og erfaringer gir felles referanserammer som kan bidra til å etablere vennskap og relasjoner.

FYSISK AKTIVITET, UTELEK OG TUR:

Utelek og tur med fokus på barns fysiske utvikling og mestring er en selvfølgelig del av hverdagen hos oss, og dette tar vi med oss videre. På tur og på utelekeklassen opplever vi mye fin lek – vi erfarer også at lek ute på tur, helt uten lekemateriell, ofte gjør at barna bryter lekemønstre og at fantasien virkelig får fritt spillerom. Mangel på rommets begrensninger gjør at konfliktnivået ofte er mye lavere, og barna er flinke til å inngå kompromisser og finne gode løsninger selv. Vi opplever også at lek og samspill ute er med å skape gode relasjoner på tvers av alder, kjønn og interesser mer enn lek inne.

Fossum Terrasse har et stort uteareal sammenlignet med andre barnehager i nærmiljøet/antall barn. Vi er opptatt av barnas kroppslige lek og uteområdet vårt og nærmiljøet gir gode muligheter. Det er mye fysisk lek, sommer som vinter, både på tur og i utetid; barna kan klatre, løpe, sykle, spille fotball, bandy, gå på ski og ake, både på uteområdet og når vi er på tur. De voksne må være bevisst mulighetene og ta vare på dem. Vi bruker også tid på regelleker, yoga og gymgrupper.

GRUPPER:

Vi har i alle år hatt mye grupper – og vi har erfart at gruppedeling gir masse rom for sponantitet, og de voksne kan lettere være tilstede og delta i felles prosjekter med barna. Gruppedeling tar vi med oss inn i et nytt barnehageår sammen med bruken av typiske inneleker for aktiviteter ute.

ASK (Alternativ og supplerende kommunikasjon):

De siste årene har vi benyttet oss mer og mer av ASK i hverdagen med alle barna. I august 2024 startet vi prosessen med å bli en ASK-vennlig barnehage. Personalet kurses og veiledes av PP-rådgiver og spesialpedagog. Vi bruker ASK i hverdagssituasjoner og når nye temaer presenteres. Dette arbeidet vil vi fortsette med i årene fremover.

Barnehagens pedagogiske arbeid

Barnehagens verdigrunnlag

Barn og barndom Barnehagen skal anerkjenne og ivareta barndommens egenverdi. Å bidra til at alle barn som går i barnehage, får en god barndom preget av trivsel, vennskap og lek, er fundamentalt. Barnehagen er også en forberedelse til aktiv deltakelse i samfunnet og bidrar til å legge grunnlaget for et godt liv.
Demokrati Gjennom å delta i barnehagens fellesskap skal barna få mulighet til å utvikle forståelse for samfunnet og den verden de er en del av. Barnehagen skal fremme demokrati og være et inkluderende fellesskap der alle får anledning til å ytre seg, bli hørt og delta. Alle barn skal kunne få oppleve demokratisk deltakelse ved å bidra og medvirke til barnehagens innhold, uavhengig av kommunikasjonsevner og språklige ferdigheter.
Mangfold og gjensidig respekt Barnehagen skal fremme respekt for menneskeverdet ved å synliggjøre, verdsette og fremme mangfold og gjensidig respekt. Barna skal få oppleve at det finnes mange måter å tenke, handle og leve på.
Likestilling og likeverd: Barnehagen skal fremme likeverd og likestilling uavhengig av kjønn, funksjonsevne, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, etnisitet, kultur, sosial status, språk, religion og livssyn. Barnehagen skal motvirke alle former for diskriminering og fremme nestekjærlighet. Barnehagen skal bygge sin virksomhet på prinsippet om likestilling og ikke-diskriminering og bidra til at barna møter og skaper et likestilt samfunn. Alle skal ha like muligheter til å bli sett, hørt og oppmuntret til å delta i fellesskap i alle aktiviteter i barnehagen. Personalet må reflektere over sine egne holdninger for best mulig å kunne formidle og fremme likeverd og likestilling.

Barnas hverdag er deres barndom – vi vil la barna være med å påvirke sin egen hverdag og lek så langt det er mulig. De ansatte må ha respekt for leken og det barna gjør, ta del i og vise interesse for det de liker. Vi ønsker at barna skal lære å respektere hverandre, at vi er ulike og at ulikheter er bra. Barna skal bli møtt av voksne som hjelper dem til både å kunne være og å godta at vi er forskjellige, og at det er fint. Barna skal gjennom lek, samtaler, samlinger og bøker lære om ulike kulturer og ulike livsformer. Barnehagens materiell må stimulere til allsidig lek, og de ansatte skal ha en reflektert holdning til ulik tro, bakgrunn, erfaringer og tradisjoner. Barnehagen skal legge til rette for at barna opparbeider mot og selvtillit nok til å tørre å være seg selv, og at de opplever anerkjennelse for dette.

Inkludering er fundamentet i barnehagens verdigrunnlag. Barnehagen skal gjenspeile mangfoldet i samfunnet når det gjelder funksjonsnivå, alder, kjønn, kultur, språk og familiebakgrunn. Rammeplanen er tydelig på at barnehagen skal være et inkluderende

fellesskap med plass til det enkelte barn. Personalet har ansvar for at alle barn får oppleve at de selv og alle i gruppen er betydningsfulle for fellesskapet. Barnehagen skal fremme positive handlinger som motvirker avvising, mobbing og vold. Miljøet må tilpasse seg barnet, ikke motsatt. Inkludering er en kontinuerlig prosess, som man aldri blir ferdig med. Likestilling, inkludering, gjensidig respekt og mangfold skal gjenspeiles i barnehagens pedagogikk.

Det er viktig at personalet har et bevisst forhold til egne holdninger, væremåte, kroppsspråk og prioriteringer. Dette må hver og en jobbe kontinuerlig med, slik at gode holdninger og positiv adferd preger oss i arbeidet og samspillet med barna. Vi skal jobbe for at alle barn i Fossum terrasse blir møtt med respekt og trygge voksne. Trivsel og glede skal prege hverdagen og alle skal føle seg inkludert og som en viktig del av oss. Barna skal øve seg på, etter alder, å se at ting kan gjøres på ulike måter og at alles innspill skal møtes med anerkjennelse og respekt. Vi ønsker å få barn som kan reflektere over egen handling og væremåte og se at andre kan gjøre ting annerledes enn de velger – uten at dette er galt. Dette innebærer at vi må undre oss og reflektere i dagliglivet når små og store spørsmål kommer opp. De voksne skal ikke alltid komme med svar, men oppfordre barna til å tenke hva de selv synes er best og slik få god dialog og refleksjon over små og store spørsmål. Vi vil oppfordre til og jobbe for at barna skal kunne ta valg ut ifra hva de ønsker – og ikke ut ifra hva sidemannen ønsker...

Bærekraftig utvikling miljøplan for BarnehagenVår, Fossum Terrasse

Barna skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. Barna skal få naturopplevelser og bli kjent med naturens mangfold, og barnehagen skal bidra til at barna opplever tilhørighet til naturen.

Vi har mye fokus på naturen rundt oss og ønsker og mener at vi kan skape et godt grunnlag for at barna senere skal ha et ønske om å ta vare på naturen. Barna skal ferdes og opptre i naturen på en måte som er bærekraftig og god. Læren om naturen får de gjennom egne erfaringer og gjennom tema og gruppearbeid inne og ute.

Vi arbeider for at barna skal lære hvordan og hvorfor resirkulering er bra. Vi undres og utforsker med barna for å øke deres kunnskap og interesse på feltet. Vi ønsker å gjøre kloke valg i hverdagen som innebærer mindre avfall gjennom f.eks. å handle leker, spill og bøker brukt og at foreldre kan benytte seg av gjenbruksappen La Vandre hvor de kan bytte klær og leker.

Forskning viser at barn som ferdes i naturen og blir glad i naturen, også senere vil ha et ønske om å bruke den og ta vare på den. Dette er verdier som står sentralt hos oss og vi har en grunnleggende tro på at barna blir glade i naturen når de får gode og positive opplevelser der..

Planen under gir retningslinjer for hvordan vi kan bli bedre på miljøvern i barnehagen.

- BarnehagenVår, Fossum Terrasse skal være en barnehage som tar miljøhensyn.
- Barna skal lære hvordan de kan ta vare på miljøet i hverdagen.

- Barna skal lære å bli glad i å være ute i naturen.
- Barna skal lære seg å se sammenhenger i naturen.

Mål	Metode
Vi skal kildesortere avfall og vite hvorfor vi gjør det	• Sortere papir, plast, mat, glass, metall og restavfall i egne beholdere. • Oppfordre barna til å spare på tegneark og annet papir. • Brette melkekartonger og skrive navn på dem. • Pante flasker. • Samlinger om temaet
Små og store i barnehagen skal lære sunt naturvett	• Når vi er på tur må man ta med seg sin egen søppel tilbake til barnehagen. • Behandle planter, insekter og dyr med respekt. For eksempel bruke pøsepinner om igjen slik at trær ikke skades unødvendig, bruke tau i stedet for spiker ved hyttebygging og lignende. • Hver avdeling må holde sin del av området utenfor gjerdet fritt for søppel.
Plante	• Vi planter blomster og grønnsaker på våren. • Høster grønnsaker og spiser det. • Lager insektshotell. • Lærer om og respekterer livet i bekken, fisker fisk
Vi skal ha et hyggelig og rent miljø i barnehagen	• Ruskenaksjon som gjennomføres hvert vår for å gjøre det fint på utelekeplassen og området rundt barnehagen, samt ukentlig rydding ute sommerstid.
Redusere plast-mengden vi bruker i bhg	• Poser (f eks gjenbruksnett til klær) • Minimere bruken av skoposer (oppfordrer til å ta av sko) • Innpakning • Minimere bruk av engangskopper ol.

Livsmestring og helse

Barnehagen skal ha en helsefremmende og forebyggende funksjon og bidra til å utjevne sosiale forskjeller. Barnas fysiske og psykiske helse skal fremmes i barnehagen. Barnehagen skal bidra til barnas trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd og forebygge krenkelser og mobbing.

Måltider og matlaging i barnehagen skal gi barna et grunnlag for å utvikle matglede og sunne helsevaner.

Fysisk aktivitet:

Barnehagen har fokus på fysisk aktivitet og tur. Alle barn er ute alle dager i året, området er stort og byr på mange fysiske utfordringer. Vi har gode forutsetninger for å tilrettelegge for ulik fysisk aktivitet, som hinderløype, sykling, ski, aking, klatring, ballspill mm. Området ligger rett i skogkanten, så det er kort vei til skogen og til fotballsletta om det er ønskelige med større plass enn barnehagens område kan tilby. Forøvrig er uteområde veldig stort sammenlignet med de fleste andre barnehager. Vi legger også opp til fysisk aktivitet i leken inne, med hinderløyper ol. Alle avdelinger er på tur minst én gang i uken og barna er vant til å bevege seg i ulendt terreng. Vinterstid er ski aktivt i bruk både innenfor og utenfor barnehagens område. Syklene står sjelden stille sommerstid. Vi har fokus på mestring og glede i barns motoriske utfoldelse og legger opp til turer og aktiviteter hvor dette blir tatt hensyn til. Vi har et bevisst forhold til at barna skal utfordre seg, og at de skal bli slitne og andpustne. Mye tid ute gir også frisk luft og godt dagslys, også vinterstid. Barnehagen ligger godt tilbaketrukket fra trafikk, støy og luftforurensning.

Vi har fokus på god håndhygiene og alle barn vasker hender når de har vært ute, etter toalettbesøk og før mat.

Kosthold:

Barna trenger regelmessige måltider, uten for lange pauser mellom og gode og rolige matstunder med tid til å spise mat og oppleve en hyggelig sosial setting rundt måltidene. Barna får varmlunsj alle dager i uken, catering 3-4 dager i uken og mat på bål/primus på tur. Måltidene er balanserte med fisk flere dager i uken og grønnsaker hver dag.

Vi sitter stort sett minst 30 minutter så alle rekker å spise ferdig. Vi har faste plasser ved matbordet for å skape forutsigbarhet og trygghet for barna. Barna hjelper til med servering, rydding ol til måltidene. For at de som spiser raskt skal ha et hyggelig måltid også, legger vi opp til gode samtaler, høytlesning mm.

Vi feirer noen få felles aktiviteter på huset med boller el, men bursdagene er det mange av og derfor har vi smoothie, fruktsalat el disse dagene. Barna er med på å tilberede, og festen rundt bursdagen handler om bursdags- kappen, diskolys, bursdagstolen, kronen, det å være i fokus og ikke om hva vi spiser. Det kan være fest uten is og kake 😊

Psyriske helse skal fremmes i barnehagen. Barnehagen skal bidra til barnas trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd og forebygge krenkelser og mobbing. Når barnehagen er god, bidrar den til at alle barn og unge opplever omsorg, mestring, trivsel og læring.

Gode relasjoner til barna er avgjørende for at de mestrer, lærer og utvikler seg. Som barnehageansatt må en være dyktig til å bygge relasjon til hvert enkelt barn, og sørge for at alle føler seg inkludert. Vi må vite hvordan vi kan tilpasse læringsaktivitetene slik at alle barna har mulighet til å lykkes og vi må legge til rette for at lek og læring mellom barna utvikler seg bra.

Det er viktig at vi legger til rette for at alle barna får uttrykke sine opplevelser av relasjonene de er i. Vi må vise at vi tar barnet på alvor og tar hensyn til det de sier og viser gjennom kroppsspråket sitt. Vi jobber hele tiden med hvordan vi ønsker at barna skal være mot hverandre for å forebygge at utestenging og mobbing og at nedsettende ord brukes av barna. Dette arbeidet er videre beskrevet i årsplanen under kap. Vennskap og felleskap.

Kropp og grenser.

Vi som jobber i barnehagen skal også i samarbeid med hjemmet gjøre barna kjent med sine egne og andres grenser. Vi har i løpet av året et par samlingsstunder hvor vi snakker med barna om hva som er greit og ikke når det kommer til deres egen og andres kropp. Åpenhet er viktig for ikke å skape tabu rundt temaet. Vi deler inn gruppen etter alder, og legger opp samtalene i samling deretter. Vi bruker blant annet pedagogisk opplegg fra www.jegvet.no Klikk gjerne på linken for å få et innblikk i hvordan vi snakker med deres barn om dette aktuelle temaet.

Barnehagens formål og innhold

Barnehagens innhold skal være allsidig, variert og tilpasset enkeltbarnet og barnegruppen. I barnehagen skal barna få leke og utfolde skaperglede, undring og utforskertrang. Arbeidet med omsorg, danning, lek, læring, sosial kompetanse og kommunikasjon og språk skal ses i sammenheng og samlet bidra til barns allsidige utvikling.

Barnehagen skal være en kulturarena hvor barna er medskapere av egen kultur i en atmosfære preget av humor og glede.

Barnehagens fysiske miljø skal være trygt og utfordrende og gi barna allsidige bevegelseserfaringer. Personalet skal utforme det fysiske miljøet slik at alle barn får muligheter til å delta aktivt i lek og andre aktiviteter, og slik at leker og materiell er tilgjengelig for barna.

Omsorg

Barnehagens personale har en yrkesetisk forpliktelse til å handle omsorgsfullt overfor alle barn i barnehagen, og gi dem en forutsigbar og trygg hverdag. (jf. formålsparagrafen §1)

De overordnede målene/tiltakene for barnehagens omsorg (jmf Rammeplan for barnehager) er at barna skal utvikle selvstendighet, trygghet på seg selv som individ og en egen personlig identitet. De skal kunne bidra konstruktivt til det sosiale fellesskapet, og ha lyst til å lære. Barna skal etter hvert kunne se en sak fra flere synsvinkler og utvikle evnen til å være fleksibel. De skal bli trygge på sin egen kulturelle tilhørighet, og åpne for mangfoldet i samfunnet rundt oss.

I Fossum terrasse skal barna føle seg sett og ivaretatt, likt og respektert. Barna skal oppleve omsorg både mentalt og fysisk. Barna skal oppleve å bli sett, hørt og forstått. Og barna skal kunne motta fysisk omsorg når de ønsker det. Denne omsorgen skal bidra til å trygge barna og frigjøre energi til lek og læring i barnehagen. Omsorg skal prege alle situasjoner i hverdagslivet og komme til uttrykk både når barn leker og lærer, i stellesituasjoner, i måltider og under påkledning. Omsorg i barnehagen handler både om relasjonen mellom personalet og barna og om barnas omsorg for hverandre. Hos oss bærer en omsorgsfull relasjon preg av lydhørhet, nærhet, trygghet, innlevelse og evne og vilje til samspill. Å bli møtt med god omsorg har stor betydning for barnas videre utvikling, læring og danning. Omsorgen skal gjenspeiles gjennom vårt kroppsspråk, vårt verbale språk og vår væremåte. I barnehagen legger vi vekt på at kvaliteten på hverdagssituasjonene skal være god. Det er mye omsorg, lek og læring også i disse situasjonene. Barna lærer ikke bare i formelle læringssituasjoner, men også hele tiden i ulike hverdagssituasjoner. Vi skal legge vekt på omsorgen barna viser til hverandre og oss, oppmuntre dem og ta dette på alvor. Vi ønsker å fokusere på de gode handlingene barna gjør mot hverandre og på den måten få de til å gjøre mer av dette. Relasjonene mellom barn-barn og barn-voksen skal være preget av trygghet, omsorg og gjensidig respekt og da må vi voksne gå foran som gode forbilder og se, vise og kommentere gode eksempler.

Vi legger til rette for at barna skal kunne dele seg i mindre grupper for å kunne skape gode og trygge rom, så barnas lek ikke blir avbrutt for mye - men også for at barna skal kunne få roligere soner. Det er viktig for barna å kunne få ro og mulighet til dette flere ganger i løpet av dagen. Det er de voksens ansvar å ta initiativ til aktiviteter hvor barna kan slappe av; og ro og tryggheten er en viktig ramme. Eksempler på dette kan være lesestunder, spill, samlinger, yoga og lek i rolige omgivelser. Det legges til rette for soving for de yngste barna og hviling for de litt eldre som trenger dette.

I vår barnehage vil vi at de voksne viser omsorg gjennom:

- Å møte hvert enkelt barn, se det for det det ER, og ikke for det det GJØR
- Forsøke å ta barnas perspektiv

- Møte barnas fysiske behov for trøst, kos, anerkjennelse, stell og pleie
- Ha store fang med plass til mange barn
- Snakke med og ikke bare til barna
- Ta vare på og ta seg tid til en-til-en situasjoner mellom barn og voksne
- Voksne som er inkluderende
- Være lydhør for barnas verbale og non-verbale utsagn
- Voksne som er forutsigbare og tydelige i sin væremåte, grensesetting osv.
- Voksne som er tilstede, er trygge, gir nærhet og viser respekt
- Voksne som er bevisst sin rolle i både uformelle og formelle settinger
- Voksne som anerkjenner barnas følelser og hjelper barna å sette ord på disse
- Voksne som viser entusiasme, og bringer glede og humor inn i hverdagen til barna.

Gjennom arbeidet med tett på er vi blitt mer bevisst og vi blir stadig bedre på dette. Vi jobber med å skape et positivt klima, hvor de ansatte skal være sensitive for barnas reaksjoner. De voksne skal lytte til verbale og kroppslige uttrykk, og bli bedre på å ta og se barnas perspektiver. Vi jobber for å se og støtte barns uttrykk og reaksjoner på en positiv og god måte.

Lek i barnehagen - Lekens betydning for barns utvikling

- Lekens betydning for barns utvikling.

Mål:

«Vi vil at alle barn skal ha en venn i barnehagen og oppleve glede og mestring ved å leke sammen med andre. Barnehagen skal ha lekemiljøer i barnehagen som gir barn med særskilte utfordringer rom og muligheter for å være den beste versjonen av seg selv i lek og samspill med andre barn.»

Lek er en veldig viktig del av barnets liv i barnehagen. Lek er ikke «bare lek», i leken ligger det masse læring.

I Rammeplan for barnehager står følgende: «Barn lærer og utvikler en sammensatt kompetanse gjennom leken. Ved å late som, går barn inn i sin egen forestillingsverden, tar andres perspektiv og gir form til tanker og følelser. Gjennom utforskning og samtale om verden og fenomener skaffer de seg kunnskap og innsikt på mange områder. Lek med den fysiske verden både ute og inne innebærer utforskning og bearbeiding av inntrykk.»

Lek er først og fremst noe barnet opplever som morsomt og gledesfylt – noe barnet har lyst til å gjøre av egen fri vilje. Leken oppstår gjennom barnas initiativ, enten de setter den i gang selv, eller har lyst til å være med på noe andre leker. Leken er skapt av lyst, men det betyr ikke at det er uproblematisk. Noe som i sin tur betyr læring. Den som øver seg lærer. Leken stimulerer alle sider ved barnets utvikling. Dette gjelder både språklig, sosial, emosjonell, kognitiv og motorisk utvikling. Når barnet leker med andre barn eller voksne, lærer det hvordan ulike mennesker reagerer på ulike ting som skjer i leken. Det kan være handling eller følelsesmessige reaksjoner. De lærer å ta initiativet selv og å følge andres påfunn og ideer. Barnet lærer også å forhandle om regler leken skal ha, hvem som skal gjøre hva og hvordan de skal dele på leker og så videre. Leken er også med på å utvikle kreativiteten og evnen til å løse problemer. Leken utvikler barnas selvstendighet, identitet og selvrespekt gjennom at de får prøvd seg ut, tilpasse egne

handlinger, øvd på å stole på seg selv, sett seg selv i forhold til andre osv. Barn skal mestre alle disse ferdighetene både for å komme inn i lek og for å opprettholde den. Barns lek kan være komplisert, og noen leker krever erfaring og øvelse. Mange barn lærer av å observere andre i lek, noe de må få tid og rom til å gjøre.

For å hjelpe barna med å utvikle god lekekompetanse må de ansatte være til stede der barna leker. For eksempel kan barnet trenge hjelp til å tolke signaler fra andre deltakere i leken, forstå hva som skjer, og få oversikt i leken. Den voksne kan også bistå med å kommunisere barnets tanker, meninger, ønsker og intensjoner slik at det blir en aktiv deltaker i leken. Disse erfaringene kan igjen bidra til at barnet styrker lekekompetansen sin. Ansatte kan hjelpe barna ved selv å være gode rollemodeller i ulike leksituasjoner og vise mulige handlingsmønstre. De kan vise hvordan de ber om innpass i en lek, tar tur i lek, forhandler om roller og håndterer konflikter på hensiktsmessige måter. Når en voksen deltar i lek, blir forholdet mellom den voksne og barnet for en stund preget av en symmetri som er annerledes enn i hverdagen ellers. Humor og opplevelse av delt glede kan bidra til å styrke forholdet mellom voksen og barn. Ansatte som deltar i oppstarten av en lek, kan gi nye impulser, inspirere og bidra til variasjon i leken. De kan bidra ved å introdusere elementer nye leker, inkludere flere barn mm. De kan også bringe inn nye leketemaer. Vi tar ofte utgangspunkt i felles opplevelser gjennom ting vi har gjort sammen, lest om sammen ol.

Det kan være nyttig at personalet hjelper til med å skape et miljø for og en ramme rundt leken. En voksen kan etablere en lek i et avskjermet, rolig område sammen med noen få barn. Når det er få å leke med, blir det enklere for barna å forstå sammenhengen i leken og følge et leketema. Mindre lekegrupper gir oversikt, struktur og trygghet. Den voksne får god oversikt over leken og kan i ro observere samhandlingen mellom barna for deretter eventuelt å bidra støttende på en hensiktsmessig måte.

De voksne må gi uttrykk for at de ser barna når de mestrer ulike sosiale ferdigheter i leken. Bekrefter barna og forsterker den positive samhandlingen mellom dem ved å kommentere og synliggjøre den.

MÅL for hva vi vil at barna skal lære/oppleve gjennom lek:

- Språkutvikling
- Utvikling av sosial kompetanse, som for eksempel:
 - å lære å dele
 - å ta hensyn til
 - å gi og ta
 - å inngå kompromisser
 - å løse konflikter
- Lære å sette ord på følelser, få bearbeide opplevelser, følelser og inntrykk
- Utvikle et variert lekerepertoar som vi legger til rette for både gjennom den frie leken og i organiserte lekegrupper. Det være seg:
 - estetiske aktiviteter, som utkledning og teaterlek

- motorisk lek, som hinderløyper, klatring og herjelek
- regelleker, som Haien kommer, Hauk og due og Rødt lys
- rollelek, enten ved selv å spille roller, eller ved å projisere gjennom dukker, figurer, kosedyr etc.
- konstruksjonslek, som duplo, kapla, klosser og polydron
- Lære å bruke lekemateriell på ulike måter
- Utvikle fantasi
- Utvikle evne til å justere egen virkelighetsoppfatning i forhold til andres
- Glede og humor!

TILTAK for å oppnå dette:

- Voksne som er til stede i leken, og som VIL være med
 - gjennom daglig å ta initiativ til lek, og bli med på lek når barna tar initiativ. Gi innspill og idéer, også til hvordan å drive leken videre. Men samtidig finne balansen mellom å være med i lek, og å trekke seg ut av leken
 - voksne som viser engasjement og interesse for det barna driver med
 - voksne som lar barna få prøve ulikt lekemateriell, og viser dem ulike måter å bruke det på
- Lekegrupper, spontane eller planlagte, for at de voksne skal kunne se hvert enkelt barn bedre, og evt hjelpe dem der de trenger det. Kan deles inn etter alder og/eller lekeferdigheter. De voksne kan da:
 - hjelpe barna til å få ulike roller i leken så de kan utvikle lekekompetansen sin
 - gi barna utfordringer og gleder i leken
 - hjelpe barna til å mestre lekereglene
 - bruke språket aktivt i lek med barna
 - sørge for at ingen blir utestengt eller snakket nedsettende til i leken
 - tilrettelegge så alle barna opplever mestring i leken
- Vi skal ha variert lekemateriell tilgjengelig, samtidig som vi ikke har for mye, og vi skal ha orden i det vi har
- Voksne som forstår at god lek krever god tid, og ikke stykker opp dagen pga. rutiner dersom barna er i god lek
- Voksne som er bevisst det fysiske rommet, og de muligheter og begrensninger det kan gi leken
- Voksne som ser barna som sliter med å komme inn i lek, evt også med å bli værende i den, og som iverksetter tiltak for å hjelpe dem

I leken kan og må vi observere og følge med på hvem som leker med hvem, hvordan barna takler utfordringer og uenigheter, hvordan de inkluderer hverandre, snakker med og om hverandre osv. Dette danner et utgangspunkt for videre planlegning av aktiviteter og grupper på avdelingen og også et viktig utgangspunkt før samtaler med foreldre; både den daglige og før foreldresamtaler.

Danning

Danning handler om omsorg, sosialisering, læring og oppdragelse. Det handler også om å bli kjent med seg selv. Det handler om å lære seg å reflektere over egne holdninger og handlinger, og å ta valg som er gode både for seg selv og fellesskapet. Danning handler altså både om individet, og individet i fellesskapet. I fellesskapet tar barna ansvar, ikke fordi de er pålagt det, men på eget initiativ og med grunnlag av sin egen vurdering av situasjonen. Barna tar et demokratisk ansvar på vegne av fellesskapet, og det er med en helt annen lojalitet enn når barna blir pålagt det av for eksempel voksne om å gjøre det «rette». Danning kan ses på som en vekselvirkning mellom barnet selv og det/de rundt (andre mennesker, sosiale rammer, lover, normer osv.). Læring er noe man tilegner seg for å bruke senere, mens dannelse er en livslang prosess som handler om å utvikle evne til å reflektere over egne handlinger og væremåte, ta egne valg, tenke selvstendig og vise toleranse. Man kan si at dannelsesprosessen er indremotivert. Danning kan på denne måten bli en motvekt til negative sosiale krefter som utestengning og mobbing. Oppdragelse kan ses på mer som et verktøy for at barna videre skal danne seg selv. De voksnes holdninger, toleranse, anerkjennelse og respekt er avgjørende for en trygg og god dannelsesprosess og en trygg og god omsorgssituasjon.

Personalet i Fossum Terrasse skal i hverdagen legge til rette for at barna skal øve seg på å ta egne valg, basert på egen interesse men samtidig også ta hensyn til gruppens behov. Vi skal støtte barna, men også hjelpe dem til å resonnere og reflektere over egen og andres væremåte og handlinger. Vi må vise tålmodighet og la barna tenke selv, og kommer frem til gode valg, kanskje gjennom hjelpende spørsmål, støttende samtaler ol. Vi må legge til rette for at alles mening og syn skal komme frem – og også hjelpe barna til å se at en sak ofte har flere sider. Vi må undre oss med barna og sammen finne svarene. De voksne har ansvar for å passe på at alle barn blir hørt og sett og anerkjent. De voksne skal høre alle barnas meninger og ytringer. Det vil ikke si at vi alltid skal gi alle rett – men respektere og høre alle.

Læring

“Barnehagen skal gi barn grunnleggende kunnskap på sentrale og aktuelle områder. Barnehagen skal støtte barns nysgjerrighet, kreativitet og vitebegjær og gi utfordringer med utgangspunkt i barnets interesser, kunnskaper og ferdigheter.”

(Barnehageloven § 2 Barnehagens innhold)

- Barn lærer gjennom alt de opplever og erfarer. I Fossum Terrasse skal vi derfor vektlegge både det gjennomløpende innholdet i sosialt samspill, lek og hverdagsaktiviteter, samt det periodiske innholdet hvor personalet i større grad planlegger og gjennomfører opplegg. Vi ønsker at barna skal utvikle en positiv holdning til egen læringsevne ved å føle mestring og tilhørighet. Humor og glede blir viktige virkemidler for å oppnå dette. Barn trenger egenskaper som hjelper dem å reise seg opp igjen og vite at det ikke er verdens undergang når man møter motstand. For og hjelpe barn til denne egenskapen er det viktig å møte barnet i følelsene sine, uten å frata dem ansvaret for eget liv. Det handler om å lære barn å

ha tro på at de kan og oppdage sine egne ressurser. Her i vår barnehage har vi fokus på at barna skal klare ting selv. Vi øver gjennom å gi de oppgaver som er tilpasset alder og hva de personlige mestrer. Dette er noe vi er bevisste på i alle situasjoner i barnehagen. Prosessen og at barna sitter igjen med følelsen av mestring er målet. Personalet må tilrettelegge for et utfordrende læringsmiljø hvor hvert enkelt barn kan finne stimulans, utfordringer og mål å strekke seg etter. Innhold og arbeidsmåter i læringsprosessen må gjenspeile det enkelte barns interesser og sosiale og kulturelle bakgrunn. Læring skal foregå i det daglige samspillet i barnehagen og er knyttet tett sammen med omsorg, lek og danning.

- I barnehagen skal barna få støtte til å utvikle egen nysgjerrighet, kreativitet, vitebegjær og lærelyst og bidra til et godt grunnlag for livslang læring og danning.
- Barn lærer gjennom alt de opplever og erfarer på alle områder. Læringen vil derfor være preget av kvaliteten på samspillet mellom barn og voksne. Personalet skal vektlegge en anerkjennende væremåte i forhold til barns læring. Støtte og utfordring gjennom varierte opplevelser, kunnskaper og materiale kan fremme læring. Tidlige opplevelser og erfaringer påvirker selvoppfatningen. Derfor blir personalets handlinger og holdninger i møte med barns læringserfaringer avgjørende.
- Barns egne interesser og spørsmål bør danne grunnlaget for læringsprosesser og temaer i barnehagen. Hvordan personalet møter barns uttrykk gjennom kroppsspråk, språk, følelser og sosiale relasjoner har betydning for deres læring. Vennskap og tilrettelegging for gode relasjoner i barnehagen er en forutsetning for god læring og opplevelse av glede og mestring.
- Læring om seg selv, om andre mennesker, om samspill og om den fysiske verden omkring, er prosesser som er med på å skape mening i barns liv. Ved å ta utgangspunkt i barns interesser kan personalet sammen med barn undersøke, stille spørsmål og sammen finne svar som barn kan være tilfredse med. Formidling av aktuell og relevant kunnskap legger grunnlaget for nye spørsmål og søken etter viten.
- Vi bruker begrepene formelle og uformelle læringssituasjoner. Dette for å tydeliggjøre at det er ulike måter å se læring på. De formelle er planlagte og ledet av personalet. Uformelle situasjoner er nærmere knyttet til det som skjer her og nå, til hverdagsaktivitetene, i lek og i annen samhandling.

Hvordan avdelingene velger å veksle mellom formelle og uformelle læringssituasjoner vil variere. Barnas sammensetning, alder og modningsnivå er av betydning. Leken er og blir det viktigste for barna, men de vil også i løpet av uken møte strukturerte aktiviteter. Det foregår mye læring gjennom leken – og spesielt når de voksne aktivt tar del.

Personalet må være bevisst på den formelle læringen som ligger i tilrettelagte aktiviteter, men også i den uformelle læringen som skjer i alle dagens aktiviteter. Vi har konkrete læringsmål under mange av punktene i årsplanen, som i fagområdene, under sosial kompetanse og turmålene våre.

Eksempler på konkrete læringssituasjoner:

- Lekegrupper (voksne er aktive i leken, styrer innhold, retning, roller etc.)
- Voksne som er deltakende og tilstedeværende i leken både fysisk, verbalt og mentalt, og som er bevisste våre roller som rollemodeller
- Bevisst forhold til lekemateriell, hva vi har og hvordan det brukes.
- God romfordeling av voksne og barn
- Tid
- Voksne som er bevisste på læringen som skjer gjennom lek
- Bevisst valg av og bruk av spill, bøker, eventyr, sanger etc.
- Voksne som ikke alltid gir svar, men hjelper barna med å finne disse selv
- Bruke utetid og tur til aktiv læring med barna
- Samlingsstunder, lesestunder, filosofering med barna, eksperimenter etc.
- Regel-lek, instruksjoner ol.
- Vi deler ofte inn i mindre barnegrupper hvor vi har fokus på læringsaktiviteter som språk, spill og voksenstyrte lekegrupper. Gruppene er ofte aldersdelte eller delt i forhold til barnas ønsker og interesser. Ofte er dette synlig på måneplan, men vel så ofte er det spontant eller planlagt - uten å komme frem på månedsplan.
- Planlagte aktiviteter i løpet av dagen og uken som samlinger, turer, spillgrupper, lekegrupper, eksperimentgrupper, matgrupper osv

Vennskap og fellesskap, det psykososiale miljøet - sosial kompetanse -arbeid mot mobbing

«Sosial kompetanse er en forutsetning for å fungere godt sammen med andre og omfatter ferdigheter, kunnskaper og holdninger som utvikles gjennom sosialt samspill. I barnehagen skal alle barn kunne erfare å være betydningsfulle for fellesskapet og å være i positivt samspill med barn og voksne» (Fra Rammeplan for barnehager)

I dette ligger det at vi voksne i barnehagen må legge til rette for at alle barna har noen å leke med og vi må støtte og hjelpe de barna som synes det er vanskelig å komme inn i lek. Vi må oppfordre barna til å leke med forskjellige barn og til å invitere andre inn i leken, og legge til rette for at ulike barn møter hverandre gjennom leken på forskjellige måter. Dette er har vi skrevet mer om under kapitlet lek, hvor vi beskriver hvordan vi jobbe i barnehagen.

Sosial kompetanse

Sosial kompetanse handler om å kunne samhandle positivt med andre i ulike situasjoner. For barn er dette noe som skjer i deres hverdag, gjennom alt de gjør og tar seg fore - og som utvikles kontinuerlig gjennom de handlinger og opplevelser de gjør seg. Dette skjer i samspill med andre barn og voksne. Gjennom omsorg, lek og læring vil barna kunne tilegne seg kompetanse om å sette seg inn i andres situasjoner og vise empati og medfølelse, som er grunnleggende og viktige verdier for barns utviklingsprosess. Å oppleve trygghet der du befinner deg er grunnleggende for at det sosiale samspillet

skal bli bra. Er barnet trygt klarer det å utfolde seg i lekens verden, og er ikke redd for kontakt med andre barn og voksne. Denne kompetansen er også vesentlig for å kunne motvirke utviklingen av problematferd som for eksempel mobbing -dette er noe som er meget samfunnsrelatert og en stor viktighet for oss å jobbe med. Personalet - i og/med samarbeid med foreldre har en stor og viktig plass i denne prosessen, da vi er rollemodeller og bidrar gjennom vår væremåte til barns læring og sosiale ferdigheter. Støttende relasjoner, og det å være anerkjennende er viktige grunnlag for barnas sosiale utvikling (KD, 2011). Dette er grunnleggende for barns utvikling og læring - og det er viktig at vi voksne er bevisste på våre roller fremfor barna. Kunne møte barna anerkjennende og med respekt, støtte de etter hvor de er og deres utforskertrang, være en veileder i deres relasjoner, både til konfliktløsning -og til det sosiale samværet med andre barn. Dette er tiltak som vi voksne må jobbe med barna sammen hånd i hånd -da dette er det grunnleggende for deres videre utvikling og læring.

Mobbing:

Vi vil at ingen barn skal mobbe eller bli mobbet i barnehagen. Det er utarbeidet en handlingsplan mot mobbing i Bærumsbarnehagen. Denne planen har vi også lagt inn som er arbeidsdokument i vår barnehage for å jobbe forebyggende og som tiltak dersom mobbeadferd oppdages. (se på ebarnehage under samme mappe som årsplan eller på hjemmesiden med LINK HER) <http://fossumterrasse.barnehagenvaar.no/Planer--vedtekter/6742> Arbeidet med sosialkompetanse hos barn, blir viktig i det forebyggende arbeidet.

Mål og tiltak for arbeidet med sosial kompetanse

Hver måned vil vi ha ulike fokusområder som kommer igjen i samlinger, samtaler, bøker ol. Fokusområdet vil komme frem på månedsbrevet.

- Mål
 - Alle barna skal ha noen å leke med
 - Alle skal vite at de er en viktig del av fellesskapet og gruppen
 - Alle barna skal lære seg de viktigste leke- og spillnormene, f.eks. å dele, gi og ta, ta hensyn til og inngå kompromisser.
 - Alle barna skal føle at de voksne bryr seg om dem, viser omsorg og tar vare på dem.
 - Alle barna skal øve seg på å si ifra på en akseptabel måte.
 - Etter alder og modning; alle barn skal ha et begrepsapparat slik at de kan sette ord på følelser og opplevelser.
- Tiltak
 - At vi voksne er gode rollemodeller som byr på oss selv, viser glede, kan tilby barna hjelp og støtte.
 - At vi veileder barna til å kunne oppmuntre, hjelpe, dele, inkludere og vise omsorg for andre
 - Skape trygghet gjennom forutsigbare -og faste rammer med fokus på en god dags/hverdags rytme.

- Legger til rette for et godt miljø -og hvor alle barna skal oppleve å ha venner i barnehagen. Dette jobbes med både på avdeling, med gruppeinndeling og på tvers av avdelingene. Dette for at barna skal kunne få mulighet til å etablere relasjoner med barn på tvers og fremme vennskap.
- Ha trygge og klare grenser og regler. Kunne gi barna ros -og fremme positive handlinger som motvirker avvising.
- Snakke om følelser og gi rom for hvert enkelt barn til å skape sin egen identitet - og plass i fellesskapet.
- Ansatte som er bevisst å skape et positivt klima og dyktige på å støtte barna i deres følelsesregulering og til å bli selvstendige og trygge på seg selv og de andre.
- Ansatte som gir rom for mangfold, respektere ulikheter og lærer og viser barna hvordan de kan og bør møte ulikheter og se det positive hos hverandre

Samarbeid - om et godt psykososialt miljø - mellom barnehage og hjem

Barnehagen og hjemmet har et felles ansvar for at mobbing ikke får utvikle seg i barnehagen. Det er viktig å samarbeide med foreldre i arbeidet med holdninger og verdier. Det forventes at foreldre vil samarbeide med barnehagen om forebygging av mobbing og krenkende atferd. Foreldre må derfor involveres i hvordan barnehagen jobber med barn og relasjoner og snakke om tema mobbing, krenkende atferd og forebygging av dette i foreldresamtaler og foreldremøter. Dette innebærer også at foreldre blir informert om barnehagens handlingsplan mot mobbing.

Det å bli sett, møtt, anerkjent og respektert, innebærer gjensidig forpliktelse mellom barnehage og hjem. Alle barn og foreldre skal oppleve å bli tatt på alvor av personalet. Hvis de kommer med en bekymring om at et barn blir utsatt for krenkende ord eller handlinger, skal de bli tatt på alvor.

Foreldre er barnas viktigste rollemodeller og må tenke igjennom hva de sier og uttrykker når barn er til stede, f.eks. rundt middagsbordet hjemme.

Foreldre bidrar til forebyggende arbeid ved å:

- Hilse på, snakke med alle barn, invitere barn med hjem, og legge til rette for nye vennskap. Bli kjent med alle barn på avdelingen.
- Snakke positivt om andre barn, foreldre, personalet og barnehagen - også de man ikke leker med hver dag.
- Melde fra til barnehagen, dersom det oppleves erting/ mobbing blant barna eller tendenser til dette.
- Gi tilbakemeldinger på barnets trivsel og opplevelser.

Følge opp informasjon og ha et tett samarbeid med barnehagen

Kommunikasjon og språk

Vi jobber aktivt med å skape gode språkmiljøer for alle barn. Godt språk er viktig for barns utvikling både sosial og kognitivt. Dette kan blant annet gjøres gjennom tidlig og god språkstimulering. Det legges til rette for å samtale om opplevelser, tanker og følelser som er nødvendig for utvikling av et rikt språk. Vi voksne jobber for at barna skal bruke språket til å uttrykke følelser, ønsker og erfaringer til å løse konflikter og å

skape positive relasjoner i lek og annet samvær. For barn med annet morsmål enn norsk kan barnehagen bidra til at de får et bedre norskspråk ved at både barn og voksen er gode språkmodeller, vår væremåte er viktig - sette ord på alt vi gjør/ting rundt oss i det daglige. Vi er opptatt av at barna skal få førstehåndserfaringer eller vi bruker konkrete og bilder, slik at barna kan se, høre, lukte, kjenne på og erfare for å kunne lære seg nye ord og få bredere betydninger i det som er rundt oss. Vi har et rikt bibliotek og bøker, rim, regler, figurer, sanger mm brukes aktivt for at barna skal lære seg sammenhenger, nye ord og handlinger. De voksne må bruke hele sitt vokabular og i stedet for å forenkle språket, for at barna skal forstå, heller da forklare nye og vanskelige ord. Vi må tilrettelegge for at alle barn skal kunne få brukt og utviklet sitt språk - uavhengig av hva de kan og hvor mye de ytrer seg. Vi må passe på å ta kontakt og snakke med og hjelpe til å trekke inn barn som ikke er så aktive som andre, vi må velge sanger, bøker, historier, tema, ord ol som fanger ulike barn, for slik å sikre at alles interesser blir i varetatt. Bordplasseringer, lekegrupper ol. må ta hensyn til barnas vennskap men også at alle har noen å kommunisere med - voksne og barn. De voksne må ta mer plass i kommunikasjonen med barn som ikke selv bruker eller har samme språkutvikling som andre. Barn som har særlige behov i perioder må det tilrettelegges ekstra for. Sent eller dårlig utviklet språk kan være en hemsko for barna i sosiale settinger og det er viktig at vi forebygger dette ved at alle barna får en god utvikling av sitt språk.

Realfag: Barnehagen jobber med temaer knyttet til realfag, som antall, former og rom samt natur, teknikk og miljø. Vi ønsker å knytte realfagene opp mot barnas lek og på den måten øke deres undring, nysgjerrighet og forståelse for antall, rom og form." Barn er opptatt av tall og telling, de utforsker rom og form, de argumenterer og er på jakt etter sammenhenger. Gjennom lek, eksperimentering og hverdagsaktiviteter utvikler barna sin matematiske kompetanse" (Rammeplanen for barnehager).

Vi vil legge til rette for lek i små grupper hvor telling, måling og mengder vil være i fokus. De voksne på avdelingen vil være aktivt involvert i leken og være bevisst på riktig bruk av fagbegreper. Også på tur og ute vil det være mye tid til undring og læring av matematiske begreper. Førstehåndserfaring gjør at barna lærer på en effektiv og spennende måte. De voksne må se mulighetene og være tilstede i samtaler med et bevisst språk og legge til rette for at barna skal kunne resonere seg frem til gode løsninger selv. Å jobbe med realfag i barnehagen handler om å skape undring og nysgjerrighet, og å legge grunnlaget for barnas interesse for realfag og være bevisst eget språk.

Tidlig innsats i arbeidet for å gi barna et godt, innholdsrikt og variert ordforråd er viktig. De ansatte må derfor bruke variert og rikt ordforråd gjennom litteratur og samtaler med barna og være aktivt verbalt tilstede i barns hverdag.

Barnas medvirkning

Barnehagen skal ivareta barnas rett til medvirkning ved å legge til rette for og oppmuntre til at barna kan få gitt uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet. Barna skal jevnlig få mulighet til aktiv deltakelse i planleggingen og vurderingen av barnehagens virksomhet. Alle barn skal få erfare å få innflytelse på det som skjer i barnehagen.

«Barn i barnehagen har rett til å gi uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet. Barn skal jevnlig få mulighet til aktiv deltakelse i planlegging og vurdering av barnehagens virksomhet. Barnets synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet.» (Barnehageloven § 3 Barns rett til medvirkning)

Rammeplan for barnehager presiserer at barnehagen må ta utgangspunkt i barns egne måter å uttrykke seg på – det være seg både kroppslig og språklig. Personalet må lytte og prøve å tolke deres kroppsspråk og være observante i forhold til deres handlinger, estetiske uttrykk og verbale språk. Det å ta barns medvirkning på alvor forutsetter god kommunikasjon mellom barna og personalet og mellom personalet og foreldrene.

Vi vil jobbe for at barna skal:

- Øve seg på å ta konsekvensene av egne handlinger og valg.
- Se og oppleve at de har mulighet til å medvirke.
- Oppleve at noen valg fører til ulike ting for seg selv eller andre, og øve seg på å ta konsekvensen av dette.
- Øve på å kunne se at det er flere sider av en sak. I barnehagen er det mange barn, og mange ønsker og meninger som det skal tas hensyn til.
- Oppleve at de ikke alltid får gjennomslag for egen vilje, men likevel oppleve at de blir hørt.

For å få dette til må de voksne:

- ta seg tid til å spørre barna og vente på deres svar og som ønsker å ta hensyn til barnas meninger, signaler, tanker og ønsker.
- Være vare barnas signaler, lesere deres kroppsspråk og tar hensyn til dette
- Voksne som tar seg tid til gode samtaler med barna og har respekt for deres perspektiv
- Være bevisst sin egen innflytelse som rollemodell
- Ha gode relasjoner til hvert enkelt barn
- hjelpe barna å sette ord (høyt for gruppen) dersom de ikke selv klarer dette, spør åpne spørsmål og reflekterer sammen med barna over deres ønsker.
- Respektere og møte alle barns innspill med anerkjennelse og respekt.

I hverdagen kan vi ha aktiviteter/systemer som gir barna innflytelse og medvirkning i sin egen hverdagen gjennom:

- Ordensbarn
- La barna være med å bestemme aktiviteter (i forkant av ukeplan/periodeplan eller i forkant av aktivitet gjennom f.eks. barnemøte, samtaler eller spontane innspill de kommer med)
- Piktogram, morgenmøte - hva skjer i dag? Hva vil dere gjøre i dag?
- Bruke bilder og enkle virkemidler så barna lettere kan komme med ønsker og tanker om hva de vil gjøre.

- La barna få bestemme hvem og hva de vil leke med, hvilken gruppeaktivitet de skal være med på osv. (så langt dette er hensiktsmessig)
- Enkle, faste ting i hverdagen som barna kan være med på å bestemme (etter alder og modenhet). Det være seg plassering rundt bordet, farge på koppen, hva de skal ta på seg når de skal ut, hvilken smokk de skal ha med seg i vognen osv.
- Barns medvirkning på tur; være med å pakke tursekk for så å kunne påvirke ev materiell som tas med, hvor turen skal gå, hva de vil gjøre osv. Vi ønsker å ta turen underveis og lese barnas ønsker og kunne følge dem, samtidig som vi også har materiell og aktiviteter tilrettelagt til bruk om det er ønskelig.
- Voksne må kunne reflektere over egne planer - og ev endre - når barns ønsker og innspill ikke «passer inn i» det planlagte.

Samarbeid mellom hjem og barnehage

Barnehagen skal legge til rette for foreldresamarbeidet og god dialog med foreldrene og ivareta foreldrenes rett til medvirkning. Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling. Foreldrene og barnehagens personale har et felles ansvar for barnets trivsel og utvikling. Samarbeidet mellom hjemmet og barnehagen skal alltid ha barnets beste som mål.

Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling (jf. [barnehageloven](#) § 1).

Alt barnehagen gjør, skal ha barnets beste som grunnlag, og et nært samarbeid med hjemmet er viktig for å støtte barnets utvikling. Både foreldre og barnehagepersonalet må ta samarbeid hjem-barnehage på alvor. Relasjonen mellom barnehage og hjem må være preget av åpenhet og likeverd. Personalet har ansvar for å samarbeide med alle foreldrene på en slik måte at de opplever seg sett, hørt og inkludert. Godt samarbeid mellom oss i barnehagen og dere som foreldre er en forutsetning for at barna skal få best mulig utbytte av barnehagetiden. Vi vil legge stor vekt på å få til et godt samarbeid med dere.

§ 1. Formål - Lov om barnehager; "Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling. "

I barnehageloven dekker de to begrepene forståelse og samarbeid ulike sider ved kontakten mellom barnehagen og foreldrene. Med forståelse menes gjensidig respekt og anerkjennelse for hverandres ansvar og oppgaver i forhold til barnet. Med samarbeid menes regelmessig kontakt der informasjon og begrunnelser utveksles. Et godt samarbeid er det beste utgangspunkt for arbeidet med barna. Vi vet at det er viktig at foreldrene føler seg trygge på at barna har et godt sted å være, og at de blir tatt best mulig vare på både fysisk og psykisk. Foreldre og barnehagens personale har et felles ansvar for barnas utvikling og trivsel, og det daglige samarbeidet skal bygge på gjensidig åpenhet og tillit.

Et godt samarbeid med foreldrene er viktig for kvaliteten i barnehagen. Når foreldrene er fornøyd smitter dette over på barna og på personalet. Dette gjelder også motsatt vei, og fornøyde foreldre og et fornøyd personale påvirker kvaliteten på tilbudet

barnet får i barnehagen. Det er viktig for foreldrene at personalet viser interesse for barnet deres og opptrer som tilstedeværende og trygge.

Samarbeidet mellom hjem og barnehage må bære preg av en gjensidig anerkjennelse. Det er ikke bare barnehagens personale som skal anerkjenne foreldrene. Foreldrene må også anerkjenne personalet og den kompetansen de har og det arbeidet de gjør. Først da kan hjem og barnehage få til et samarbeid til det beste for barnet.

Vi ønsker daglig kontakt med alle foreldrene så langt dette lar seg gjøre. Vi ønsker å kunne møte hvert barn og dets foreldre ved henting og levering i barnehagen. Likevel kan det være at vi ikke alltid får dette til som ønsket. Mange barn blir levert samtidig, det er aktiviteter el som gjør at personalet ikke kan gå fra og møte som ønsket. Vi håper dere tar tid til en liten prat hver dag - og at dere sier ifra om dere føler at dere ikke blir møtt godt nok.

Små episoder ønsker vi å dele med foreldre i hverdagen, men større ting vil vi ta opp ved å ringe eller be om en samtale. Det håper vi også dere vil gjøre.

Vi har lagt opp til følgende samtaler (men har også samtaler utover dette!):

- Oppstartsamtale for alle nye barn på avdelingen i løpet av de første 4 ukene, om oppstarten, om avdelingen og kort om barnet.
- Foreldresamtale om barnets utvikling og fungering, i løpet av januar/februar
- Overføringssamtale for skolestartere, april før skolestart.
- **Alltid** åpne for samtaler for de som ønsker dette! Spør om du har behov.

Overganger

Mange barn sliter med overganger - det være seg overganger fra en aktivitet til en annen i hverdagen, eller større overganger som bytte av avdeling. Vi har følgende tiltak for å hjelpe barna å takle dette best mulig.

- Forberede barna på hva som skal skje - morgenmøte med piktogram, snakke om ting som skal skje en stund frem i tid (ting som ikke vanligvis skjer - store turer, bytte av avdeling, skolestart osv.)
- Bruke ekstra tid på forberedelser for de barna som trenger ekstra hjelp til dette
- Fast dagsrytme og ukerytme, forutsigbarhet
- Tydelige beskjeder
- Faste rutiner
- Besøke ny avdeling, skole og lignende

Når barnet begynner i barnehagen - tilvenning

Tilvenningstiden skal være en god og positiv opplevelse for barnet, dere som foreldre og personalet. Nå skal barnet få tid og rom til å bli trygg på barnehagepersonalet og de nye hverdagsrutinene. Når et barn begynner i barnehagen kan det være første gang foreldrene overlater en del av omsorgen og ansvaret til andre. Hvor lang tid barnet trenger for å bli trygge avhenger av barnets personlighet, alder og tidligere erfaringer, samt hvordan de blir møtt av de ansatte i barnehagen. Hvert barn trenger i denne perioden ofte mye voksenkontakt.

Vårt mål er å skape trygghet, fordi dette er en forutsetning for trivsel, lek og læring. Hvert barn får en primærkontakt som har et «spesielt øye med og til barnet». På denne måten sikrer vi at alle barna blir sett. Primærkontaktens oppgaver er å bli kjent med barnet, gjøre foreldrene trygge, vise foreldrene rundt i barnehagen og opplyse om diverse rutiner i barnehagen. Foreldrene er tilstede minimum 3 dager, gjerne mer.

Overgang innad i barnehagen og mellom barnehager.

Alle barn som skal bytte avdeling blir forberedt godt på dette. Barna kjenner alle avdelinger på huset, men den siste tiden før bytte er vi bevisst på å bruke avdelingene barna skal bytte til aktivt i lek med barna – med kjente voksne og barn – slik at de blir kjente og trygge på lokalet.

Vi har egne besøksdager i juni hvert år, slik at barna får vært tilstede på avdelingen med de voksne og de barna de skal være med fra høsten – og få et bilde av hvordan dette skal bli. Da er det også ofte med kjente voksne fra den gamle avdelingen med. Det er viktig at vi snakker med barna om overgangen og gjør dem så trygge som mulig.

Foreldre og barn får beskjed i god tid før sommeren hvor barnet skal starte i august, hvilke barn som går der og hvilke voksne som jobber der. Vi informerer godt om nye rutiner og tips for en god start. Vi oppfordrer alle til å ta seg god tid ved oppstart på ny avdeling med rolige dager i starten og foreldre som er tilstede en del i starten, selv om det ikke er ny barnehage.

Ved oppstart på ny avdeling vil barna få en primærkontakt. Dens oppgaver er å følge opp barn og foreldre under oppstarten og være en trygg person for barnet og hjelpe barnet til å bli trygg på alle de ansatte på avdelingen. Vi legger til rette for at barnet først møter en ansatt og blir trygg på denne ansatte – men vi er veldig opptatt av at alle ansatte skal jobbe for å skape gode relasjoner med alle barna og at barna raskt må bli kjent og trygg på alle på avdelingen. Det kan bli problematisk for barna om de, over tid, helst forholder seg til bare en ansatt da vi ikke er alle tilstede gjennom hele barnehagedagen. Foreldre og ansatte må derfor være bevisst å hjelpe barnet å skape gode relasjoner til alle de ansatte på avdelingen.

Når barn bytter barnehage, har vi et overgangsskjema vi fyller ut i samarbeid med foreldre som de har med til den nye barnehagen. Vi oppfordrer også foreldre til å be den nye barnehagen ta kontakt – både i forkant og etterkant – av byttet for å bli kjent med barnet, om det noe de vil drøfte, lurer på el.

Overgang fra barnehage til skole .

Barnehagen skal i samarbeid med foreldre og skolen legge til rette for at barna kan få en trygg og god overgang fra barnehage til skole og eventuelt skolefritidsordning.

Bærum kommune har fastsatte rutiner for [overgang fra barnehage til skole](#)

Tidspunkt	Tiltak	Ansvar
September	Foreldremøte i barnehagen Informasjon om overgangsrutiner og hvordan barnehagen forbereder barna til skolestart	Styrer/pedagogisk leder i barnehagen
September – juni	5 årsgruppe/Ulvegruppe hver uke fra sept-juni, men avbrekk i desember og skolens ferier	Pedagogisk leder
Før 1. november	Innmelding grunnskole og uforpliktende påmelding til SFO	Foresatte
April/mai	Informasjonsmøte på barneskolen for ”nye” foresatte. Informasjon om SFO, skolens organisering og innhold.	Rektor på barneskolen
Før 1. juni	Innmelding SFO	Foresatte
April/mai	Sonebesøk. Hele ulvegruppen besøker vår soneskole som er Eiksmarka. Vi får se hvordan en skole ser ut, hvordan klasserom, dør, skolegård og sfobase kan se ut.	Pedagogisk leder/skole
April-mai	Skolen besøker de barnehagene hvor det er minimum 3 barn som skal starte der. Hele Ulvegruppen kan være tilstede på besøket av Rektor og spesialpedagog.	Pedagogisk leder/skole
Mai/juni	Besøksdag på barneskolen for nye elever	Rektor på barneskolen foreldre
April/mai	Avslutningssamtale, siste foreldresamtale i barnehagen. (Utfylling av overføringsskjema)	Pedagogisk leder i barnehagen
Mai-juni	Fadderordning på skolen starter	Rektor / lærere på barneskolen
Før 30.juni	Brev fra skolen om skolestart	Rektor
Innen 30. juni	Avdelingsleder og rektor skal ha lest «overføringsskjema»	Foreldre/ped.leder

Grenseobjekter er gjenstander, spill eller leker som elevene vil finne både i barnehagen og skolen. I Bærum skal alle barnehager og skoler la elevene bli kjent med en felles bok, ett spill, en lek og en sang. Bruk av felles grenseobjekter i kommunen vil øke

sannsynligheten for at barna opplever helhet og sammenheng mellom barnehage og skolen.

Bok: Skinnvotten

Spill: Villkatten

Lek: Rødt og grønt lys

Sang: Stopp! Ikke mobb!

Vi ønsker at barna skal få ta avskjed med barnehagen på en god måte, de skal glede seg til å begynne på skolen og oppleve at det er en sammenheng mellom barnehagen og skole. Men selv om barna gleder seg til skolestart, har de også mange bekymringer. Det er viktig at vi gjør det vi kan for å forberede dem til det som venter dem. 5-årsgruppen har egne og varierte aktiviteter vi jobber med for å være best mulig forberedt til skolestart. Det være seg:

- Selvstendighet i form av å kunne kle på seg selv og velge riktige klær, passe på tingene sine, rydde etter seg osv.
- Vi øver også på at alle skal kunne skrive navnet sitt, sitte i ro når det er forventet, ta beskjeder og følge opp disse.
- Vi vil også at barna skal ha så gode lekeferdigheter som mulig. Dette er veldig viktig for at de skal kunne få nye venner og tilnærme seg andre barn på en trygg og god måte. Barn som er flinke til å leke er også ofte trygge på seg selv
- Jobbe med barnas sosiale kompetanse og med konstruktiv konfliktløsning barna imellom.
- Øve på å kunne si ifra til voksne om noe er galt, og man ikke selv klarer å løse dette ved hjelp av ord
- Øve på å forholde seg til grenser satt av voksne
- Innordne seg og delta i voksenstyrte regelleker
- Stemmebruk
- Språkstimulering (lese og reflektere, sette ord på hva vi tenker og føler, rim og regler, snakke matematikk, snakke om ord og lyder osv.)
- Trafikk-kunnskap før skolestart; barna i barnehagen har lite erfaring å ferdes i trafikken med oss da området rundt bhg er lite trafikkert. Vi jobber med dette før skolestart slik at de kjenner de viktigste reglene for å ferdes i trafikken før de skal begynne å gå til skolen.
- I grupper - øve seg på å stå frem, vente på tur, holde seg til tema osv.
- Glede, moro, fysiske utfordringer, lek og læring!

Overgang fra barnehage til skole er stor for barna med tanke på voksenkontakt og oppmerksomhet fra voksne. Fra grupper på ca. 18 og 3 voksne til grupper på 20-28 og kanskje 1-2 voksne. Klassefordeling blir gjort av skolen, etter samtaler med barnehager. Det er ikke sikkert det alltid er slik at Fossum Terrasses barn kommer i samme klasse. Dette må skolen vurdere ut i fra en helhetsvurdering av hele sin førsteklassegruppe.

Planlegging, vurdering, dokumentasjon og progresjon

Planlegging gir grunnlag for å tenke og handle langsiktig og systematisk i det pedagogiske arbeidet. Planleggingen skal bidra til kontinuitet og progresjon for enkeltbarn og barnegruppen. Planleggingen er utgangspunkt for refleksjon og utvikling av barnehagens pedagogiske praksis. Planleggingen er med utgangspunkt i kunnskap om barns trivsel og utvikling, og den baseres på observasjon, dokumentasjon, refleksjon, systematisk vurdering og samtaler med barn og foreldre.

Barnehagen skal jevnlig vurdere det pedagogiske arbeidet. Det betyr at det pedagogiske arbeidet skal beskrives, analyseres og fortolkes ut fra barnehagens planer, barnehageloven og rammeplanen.

Dokumentasjon av personalets arbeid synliggjør hvordan personalet arbeider for å oppfylle kravene i barnehageloven og rammeplanen.

Eksempler på hva vi gjør:

- Korte dagsrapporter/ukesrapporter i loggen med bilder og tekst fra dagen/uken i dag. (det tar tid å legge ut på loggen og derfor velger vi å gjøre det sjeldnere og heller bruke tiden med barna)
- Evalueringer av perioden. (periodebrev) Hva har vi gjort og hvordan har det gått? Dette skal knyttes opp mot rammeplan og årsplan.
- Dokumentasjon av hva vi skal gjøre og gjør ligger ute på Ebarnehage gjennom loggen og periodebrev - samt ukeplaner/månedspaner og årsplan. Bilder ligger ute på loggen i tillegg til at hvert enkelt barn har tillatelsesskjema, referater fra samtaler ol. liggende i barnas mappe på ebarnehage. Ebarnehage følger gjeldene regler i forhold til personvern og sikrer en trygg behandling og registrering av dokumenter og bilder.
- Involvere barna i å lage enkle historier, billedkollasjer etc. som viser hva vi har gjort og tenkt, og hvordan det til slutt er blitt (større prosjekter)
- Fortsette med permene til barna, ta barna enda mer med i dette arbeidet
- Henge opp produkter barna har laget og vise prosessen i arbeidet.
- Observasjon og dokumentasjon av enkeltbarn ved behov, og i samarbeid med foreldrene. Kartleggingsverktøy som i hovedsak benyttes er TRAS, Alle med og Språklydsobservasjon.
- Observasjon og kartlegging foregår i hovedsak slik:
 - Løpende observasjon av alle barn i gruppe, funksjonsnivå når det gjelder språk, motorikk, sosial samspill mm
 - Nærmere kartlegging av noen barn (i samarbeid med foreldre)
 - Ev videre henvisning/samarbeid med andre faginstanser (i samarbeid med foreldre)
- Tilrettelegging for utveksling av tanker og ønsker med foreldregruppen via SU hver vinter/vår for videre arbeid og tanker rundt arbeid som har vært.
- Tid til refleksjon med foreldre på foreldresamtaler hvor deres tanker og ønsker skal kunne komme frem.

Progresjon

I det daglige arbeidet og i arbeidet gjennom året og gjennom barnehagetilværelsen, må vi påse at barna opplever progresjon. Progresjon betyr å avansere. Alle ønsker vi å komme videre. Vi ønsker at barna i løpet av barnehageårene skal få ulike opplevelser og erfaringer, og de skal lære og erfare stadig mer. Vår oppgave er å gi barna oppgaver de mestrer (mestringsopplevelse) samtidig som vi skal gi dem utfordringer slik at de har noe å strekke seg mot.

For å sikre progresjon har vi mye aktivitet i grupper. Gruppene er ofte aldersdelte, men dette kan variere. Her tar vi også hensyn til f.eks. vennskap, interesser og modenhet. Det er de samme voksne som har ansvaret for gruppene. På denne måten kan temaer, samtaler, lek og aktivitet være preget av kontinuitet og utvikling. Barnas innspill kan lettere bli tatt hensyn til når de møter de samme voksne i gruppene, da kan vi ta hensyn til dette i bare her og nå, men i planleggingen og valg av aktiviteter. Mange av gruppene er også spontane, personalet må være bevisst at de stadig gir nye innspill og sikrer at barna opplever utfordringer knyttet til eget mestringsnivå. I aktivitetene under er ulike aktiviteter nevnt – noen er mer fremtredende hos de minste enn de store. Nye aktiviteter/erfaringer må innføres, samtidig som gjentakelse skaper glede og gjenkjenning hos barna. De ansatte må ta hensyn til barnas interesser, utfordringer og tidligere erfaringer. En balanse mellom nye aktiviteter og elementer og gamle er derfor alltid viktig. Vi må finne en balanse mellom det å oppleve mestring og å kunne strekke seg etter nye mål. I målene under vil noen mål være kun for de eldste mens andre mål er mer rettet mot de yngste. Målene er vide og forventninger til opplegg og opplevd erfaring er så klart ulik i forhold til barnas alder og modenhet. Dette vil dere se i månedsplaner og månedsbrev hvor aktiviteter, mål og innhold blir tydeliggjort. I arbeidet med sosial kompetanse og skolestartopplegget har vi også laget et årshjul med hva vi jobber med i ulike perioder gjennom tiden i barnehagen for å sikre kontinuitet og progresjon.

Barnehagens arbeidsmåter og fagområder

Arbeidsmåtene skal ivareta barnas behov for omsorg og lek, fremme læring og danning og gi barn mulighet for medvirkning. Personalet skal ta i bruk varierte arbeidsmåter, og de skal tilpasses til enkeltbarn, barngruppen og lokalmiljøet. Valg av arbeidsmåter gir muligheter for å gjøre barnehagens innhold spennende og variert. Fagområdene gjenspeiler områder som har interesse og egenverdi for barn i barnehagealder, og skal bidra til å fremme trivsel, allsidig utvikling og helse. Barnehagen skal se fagområdene i sammenheng, og alle fagområdene skal være en gjennomgående del av barnehagens innhold. Barna skal utvikle kunnskaper og ferdigheter innenfor alle fagområder gjennom undring, utforskning og skapende aktiviteter. Flere områder vil ofte være representert samtidig i et temaopplegg og i forbindelse med hverdagsaktiviteter og turer i nærmiljøet. I sosialt samspill i lek og

hverdagsaktiviteter skjer det ofte en spontan kommunikasjon knyttet til fagområdene. At barn får rike, felles opplevelser og del i kunnskaper på mange områder, er også en forutsetning for at det skal bli god lek og et godt samspill mellom barna. Oversikten over aktiviteter under tar ikke utgangspunkt i alder. Dette fordi ingen barn er like, og det vil derfor være naturlig at det befinner seg barn i ulike alder på ulikt utviklingstrinn.

Fysisk aktivitet:

Språk, tekst og kommunikasjon	• Snakke om kroppsdelar og aktiviteter, og knytte dette til erfaringer og opplevelser. Mye begreper for å kunne snakke om dette når barna er i bevegelse • Sangleker og regler med bevegelse.
Kropp, bevegelse mat og helse	• Motorisk trening gjennom klatring, balansering, taulek etc. • Bevegelsesleker • Hinderløyper • Ball-lek • Sykling • Bli andpusten og sliten • Sanseaktiviteter • Aking • Ski • Frisk luft i all slags vær • Løpe, klatre, balansere, krype... • Legge til rette for finmotoriske aktiviteter (perling, lego, klosser, togskinner...) og grovmotoriske aktiviteter (hoppe, klatre, krype, løpe...) • Påkledning, barna skal øve på å mestre selv. • FRILEK, mye utetid • Påfyll av mat og drikke for å klare å være aktive og yte maks

Nærmiljø og samfunn	• Vente på tur • Ta hensyn til hverandre • Se og akseptere at vi er forskjellige • Delta i valg av aktiviteter • Få erfaring med hvordan vi oppfører oss mot/med andre i lagspill/konkurranser
Antall, rom og form	• Lære om og få erfaring med avstander, størrelser og romfølelse • Organiserte leker som Haien kommer, Gjemsel etc. • Få et forhold til tid/avstander ol i lek og aktivitet
Etikk, religion og filosofi	• Ha det gøy og få positive opplevelser. • Finne ut hvordan ting henger sammen • Rett og galt, vinn og tap med samme sinn
Natur, miljø og teknikk	• Bruke naturens naturlige hinderløyper • Lage egne hinderløyper sammen med barna
Kunst, kultur og kreativitet	• Finne ulike måter å lage hinderløyper, sykkelbaner, skibakker.... på ved hjelp av de hjelpemidlene vi har • Være kreative på tur og ute - hvordan kan vi bruke lekeapparater og naturen

Turene våre/utelek:

Språk, tekst og kommunikasjon	• Natursti, terningakt ol. • Bruke bøker, både skjønnlitteratur og faglitteratur, eller eventyr på tur, Ipad. • Samlingsstunder på tur eller etter tur om det vi har sett, gjort, opplevd. ulike opplevelser gir ulike samtaler. • Snakke om og sette ord på det vi ser og opplever underveis og på uteområdet • Ta bilder på tur/utelek og sammen med barna lage historier og sette ord på hva de har gjort. • Biblioteket • Sangleker • Regel-leker
--------------------------------------	--

Kropp, bevegelse mat og helse	• Fysisk aktivitet • Motorisk trening gjennom klatring, balansering, taulek etc. • Bevegelsesleker • Hinderløyper • Ball-lek • Sanseaktiviteter • Fallskjerm • Aking • Ski • Yoga • Sykling • Finmotorikk i sandkasselek, plukke bær, blomster osv. • Fysisk aktivitet - helse - bli sliten • Fossum Terrasse-sprekken, gymopplegg • Kle seg etter vær og vind. • Klatring • Gå i ulendt terreng • Frisk luft i all slags vær • FRILEK • Lage mat på tur på primus, mål eller grill. • Spise og drikke sammen i skogen eller i grillhytta, sosial aktivitet.
Nærmiljø og samfunn	• Bli kjent i nærmiljøet • Bli kjent på turområdene våre: • Ekorntoppen • Røttene • Bålplassen • Hestene • Lekeplasser i nærheten • Sletta • Fossum klubbhus • Eiksmarka med biblioteket og sletta • Barna er med å bestemme hvor vi skal på tur og hva vi skal gjøre • Ta hensyn til hverandre på tur • Ta hensyn til naturen og stedene vi går på tur til, ta vare på det, forlate stedet slik vi vil finne det.

Antall, rom og form	• Lære om avstander, størrelser og mengder, bruke kart på tur • Lek med naturmateriell og sand og vann med tanke på størrelser, former, mønstre, antall bygge, konstruere, former osv. • Telling av og størrelser på ting i naturen (kort/lang pinne, hvor høyt er treet, hvor mye veier en tung sten etc...) • Forskning i hverdagen: finne ut av hvorfor ting er som det er/gjør som det gjør (hvor gammelt er dette treet og hvor gammelt har dette treet vært, feks..) • Terningaktiviteter • Organiserte leker som Haien kommer, Gjemsel etc. • Forming/mønstre/systemer av ting vi finner ute
Etikk, religion og filosofi	• Undre oss over og finne ut av hvordan naturen og naturfenomener henger sammen • Lære om hvordan man fredes i naturen og tar vare på den(miljøvern) • Ta vare på/hensyn til blomster, trær, dyr.. • God tid til å stoppe opp og undre oss over det barna lurer på • Ta hensyn til hverandre på tur, vi er en del av gruppe • Lære at man rydder opp etter seg på tur i skogen • Ha det gøy og få positive opplevelser ute • Voksne som tar seg tid til undring over det vi ser, hører ute.
Natur, miljø og teknikk	• Bruke Ipad/bøker og finne ut av hvordan ting henger sammen • Finne naturmateriell vi kan lære om • Se etter dyr, dyrespor, blomster, trær.. • Utforske og undre oss over naturen, hvordan den henger sammen mm. • Terningaktiviteter • Plukke blomster, bær og andre nyttevekster • Følge årstidene og lære om hva som skjer • Bål, primus, steinovn... • Eksperimentellek med vann og naturmateriale, sand og jord. • Ta vare på naturen, respekt for det som gror og vokser. • Ikke kaste søppel ute, rydde etter seg.
Kunst, kultur og kreativitet	• Finne naturmateriale til formingsstunder ol. • Eventyr, dramatisering, fortelling, lesing, sang • Bruke naturen som inspirasjon til kunstaktiviteter • Farger og nyanser, oppdage, se, lukte ... • Årstider - følge naturens forandringer, og gjennomføre aktiviteter som er passende i de ulike årstidene • Forming ute • Kunst i sandkasse • Rollelek

Samlinger, ved matbord, lesestunder ol

Språk, tekst og kommunikasjon	• Snakke MED barna • Synge sanger, varierte • Lese bøker, kjente og nye • Kroppsspråk • Bilder, konkreter mm til å støtte språket og historier • Rim/regler • Tøyse med ord • Fokus på rytme i ord/instrumenter • Barna kan fortelle/synge for gruppen • Boksamtaler
Kropp, bevegelse mat og helse	• Sanger med fin- og grovmotoriske bevegelser • Munnmotorikk • Spise variert mat, gode matstunder som gir rom for alle barna til å spise og bli mette • Forsyne seg selv, kjenne på hvor mye de orker, smake på ulike mat/all mat
Nærmiljø og samfunn	• Fellessamlinger • Vente på tur • Stå frem foran en gruppe • Være en del av en gruppe/et felleskap • Hjelp til/velge etter tur • Bevisst valg av bøker og sanger så begge kjønn blir representert • Hjelp til å lage gode rutiner ved mat og måltider, psykisk og fysisk
Antall, rom og form	• Sanger og regler med tall/matematiske begreper • Historier og konkreter som hjelper barna med begreper som større, mindre, foran, bak, under, ved siden av etc.. • Telling • Sortering og kategorisering
Etikk, religion og filosofi	• Sosial kompetanse-samlinger • Undring om tingene rundt oss • Bøker og bilder som legger opp til undring og filosofering for barna • Temasamlinger rundt høytider
Natur, miljø og teknikk	• Temasamlinger • Samlinger på tur • Bøker, bilder, sanger knyttet til naturen rundt oss • Bruk av ipad/mobil for å søke opp og lære om hva blomster og insekter vi finner på tur heter

Kunst, kultur og kreativitet	• Illustrasjoner • Sang og musikk - nye og gamle sanger • Instrumenter • Rim og regler • Fortelle eventyr ved hjelp av sang, konkrete, bilder, teaterlek • Lek med konkrete • Teaterlek og drama • Utkledning
-------------------------------------	--

Språk og spillgrupper:

Språk, tekst og kommunikasjon	• Gode lyttere • Tydelig språk • Kroppsspråk • Bruk av konkrete • Pedagogiske hjelpemidler som , språkkiste mm. • Bildekort til støtte i samtaler • Boksamtaler • Lesestunder • Tilrettelegging for kategorisering av språk i over- og underbegreper • Samtaler rundt tema • Bevisst valg av spill og puslespill • Små grupper • Aktive voksne
Kropp, bevegelse mat og helse	• Munnmotorikk • Sanger med fin- og grovmotoriske bevegelser • Finmotoriske aktiviteter med brikker, terning, klosser, figurer ol. • Øve på å sette ord på følelser og tanker, gjennom litteratur og historier og i små og store episoder gjennom dagen.

Nærmiljø og samfunn	• Normer og regler i spill, følge disse, være med å påvirke typer spill, ta hensyn til hverandre osv.
Antall, rom og form	• Spill, terning, flytte, mengder, antall, begreper knyttet til første, siste, bak, foran, liten, stor etc. • Spill med former • I-pad, konkrete spill knyttet mot antall, former, matematiske begreper • Puslespill • Spill ol med mengder, former, plassering og andre matematiske begreper er sentralt • Sortering og kategorisering
Etikk, religion og filosofi	• Ta hensyn til hverandre, vente på tur • Tap og vinn med samme sinn • Følge regler • Høre på andres tanker, innspill i ulike sider og øve på å se det i sammenheng med egne tanker og innspill.
Natur, miljø og teknikk	• Bruke Ipad/bøker og finne ut av hvordan ting henger sammen • Tilrettelagte spill/bilder via Ipad • Brettspill og puslespill
Kunst, kultur og kreativitet	• Spille eventyr/kjente historier ved hjelp av konkrete, bilder, bøker, kostymer... • Spill/puslespill med farger • Sanger knyttet til tema • 3D-kunst, klipp, lim, plastelina...

Forming og bordaktivitet:

Språk, tekst og kommunikasjon	• Samtale rundt det vi gjør • Fargelære • Bruke bilder og bøker til inspirasjon • Instruksjoner
Kropp, bevegelse, mat og helse	• Finmotorikk (holde blyant, pensel, perler, saks, forme plastelina) • Små og store bevegelser ut fra valg av materiell (små ark, store ark, staffeli...)
Nærmiljø og samfunn	• Fellesskapsfølelse - vi lager det samme eller vi lager fellesbilder • Vente på tur • Vise frem egne produkter • Vi henger opp produkter så alle kan se

Antall, rom og form	• Klippe og male former • Få et forhold til størrelser og sammenhenger • Sortere og kategorisere, feks ved perling
Etikk, religion og filosofi	• Ha det gøy og få positive opplevelser • Samtaler og undring rundt kunst og opplevelser.
Natur, miljø og teknikk	• Ulikt materiell • Ulike teknikker • Blande farger • Gjenbruk • Bruk av naturmateriale
Kunst, kultur og kreativitet	• Formingsstunder med maling, liming, klipping, tegning etc. • Plastelina og leire • Bruke naturmateriale • Perling • Varierte teknikker og materiell • Prosessen viktigere enn resultat • Ulike farger

Eksperimentgruppe

Språk, tekst og kommunikasjon	• Bruk at litteratur for å finne ut og lære om nye ting og hvordan ting henger sammen osv. • Oppskrifter og handlelister • Samtaler, bilder og praktisk erfaring knyttet opp mot tema, aktiviteter osv.
Kropp, bevegelse, mat og helse	• Hygiene: lære om og erfare hvordan vi vasker hender, hva som skjer med kroppen når vi er syke etc. • Sanseaktiviteter • Matgrupper med samtale om smak og næring i mat.
Nærmiljø og samfunn	• Få en begynnende forståelse for at ulike ting og fenomener henger sammen og er avhengig av hverandre • Sunn og bærekraftig mat i matgruppen. Samtaler rundt dette. • Handling i nærmiljøet, mat etter sesong osv.
Antall, rom og form	• Lære om avstander, størrelser og mengder • Telling, størrelser og mengder (kort/lang pinne, hvor høyt er treet, hvor mye veier en tung sten...) • Forskning i hverdagen -finne ut av hvorfor ting og fenomener er som det er og/eller gjør som det gjør • Vekt, mål, mengder, antall osv i matgrupper.

	• Handling med antall, mengder ol. Til matgruppe
Etikk, religion og filosofi	• Undre oss og finne ut av hvordan naturen henger sammen • Lære om hvordan man ferdes i naturen og tar vare på den (miljøvern) • Finne ut hvordan ting og fenomener henger sammen
Natur, miljø og teknikk	• Bruke Ipad og bøker og finne ut av hvordan ting henger sammen • Bruke naturmateriale til å finne ut av ting (hvor mye er 1 kg, hvor langt er 1 km, hvor lang er 1 meter..) • Gjenbruk, lage papir av brukt papir, lime bilder, klippe ut fra magasiner etc. • Kjøkkenhage • Kompostering og resirkulering • Lære om mat etter sesongen, kortreist mat, dyrking av mat og hvordan vi kan bruke ulike matsorter.
Kunst, kultur og kreativitet	• Farger og nyanser, oppdage, se, lukte...

Tema-grupper

Språk, tekst og kommunikasjon	• Bruke bøker • Samtaler rundt tema • Bruk av konkrete, bilder, plansjer ol • Spill
Kropp, bevegelse, mat og helse	• Forske/utforske inne/ute/på tur • Bake/matgrupper • Fysisk aktiviteten gjennom ulike aktiviteter inne og ute • Hjelp til å lage mat
Nærmiljø og samfunn	• Fellesskapsfølelse, erfarer og lære om det samme • Barna kan være med å velge interesseområder innenfor tema

Antall, rom og form	• Størrelser, antall • Kategorisere/sortere • Spill • Bygging/leking med kapla, duplo, jovi, klosser, polydron, numicon ol med voksne aktivt med for å stimulere nysgjerrighet, språk og matematisk forståelse.
Etikk, religion og filosofi	• Positive opplevelser • Undring rundt tema - fakta og erfaringer
Natur, miljø og teknikk	• Hvordan henger ting sammen/virker/er • Sortering, resirkulering og gjenvinning. • Bruke ipader og forske og finne ut av ting.
Kunst, kultur og kreativitet	• Lage ting knyttet til tema i ulikt materiell • Skuespill/dramatisere tema

Barnehagens digitale praksis

En viktig del av det å være en digitalt kompetent barnehageansatt innebærer at vi kan vurdere når det er hensiktsmessig å bruke digitale verktøy og når det er bedre å bruke noe annet. Hos oss har vi lite planlagt bruk av Ipad gjennom lek og aktivitet med barna - men spontant bruker vi det noe. Det være seg gjennom å søke etter fakta, bilder ol, ta bilder med barna for å kunne lage dagenslogg eller logge barna inn/ut når de kommer/går. Vi har tatt et bevisst valg om at digitale ferdigheter får barna mer enn nok av gjennom Ipad og telefoner hjemme og ikke minst når de starter på skolen. Vi har derfor bevisst valgt å ha lite fokus på dette her hos oss.

Kompetanseplan

Gjennom ulike kompetansetiltak kan de ansatte styrke sin kompetanse og pedagogiske praksis i tråd med rammeplanen.

Det er mange dyktige ansatte i Fossum Terrasse. Hver ansatt har ulike interesser og kompetanseområder. Det er viktig at alle ansatte får brukt sine ressurser i det daglige, på møter eller i grupper. Hver avdeling reflekterer rundt egen praksis på avdelingsmøtene, og disse reflekisjonene tas igjen med i videre planer og arbeid.

I tillegg har vi brukt, og vil bruke fremover, ståstedsanalyse for kartlegging av kompetansebehov hos de ansatte. Både refleksjon fra avdelingsmøter og ledermøter, samt ståstedsanalyse vil være utgangspunkt for tema på planleggingsdager og personalmøter, og evt veiledning.

- Møter: Avdelingsmøter og ledermøter annenhver uke
- 5 planleggingsdager.
- 6-8 personalmøter på kveldstid.

- Styrersamlinger i regi av kommunen.
- Styrermøter i regi av Barnehagen Vår.
- Nettverksmøter for styrer.
- HMS-arbeid: Førstehjelpskurs, brannvern, HMS knyttet til ulykker, skader, hygiene og sikkerhet. Temaene vil komme inn på planleggingsdager og personalmøter.
- Fagmøter for assistenter med fokus på aktive og tilstedeværende voksne knyttet opp mot våre satsningsområder og lek og fagområdene i rammeplanen.
- «Tett på» i regi fra Bærum kommune
- Snakke med barn